

Казки про родину

Казка про Бову Королевича

Казка про Бову Королевича

Жив цар Кірбіт Вірзалович і мав собі дочку, дорослу дочку мав. А кругом нього жили два князі, знатні князі, багаті. Одного князя, князя Гвидона, цар любив, а другого князя, князя Додона, дочка любила.

От дочка збирається заміж, а батько не хоче віддати за князя Додона, а тільки за князя Гвидона. Дочка ж любить Додона, та що вдієш, воля батькова, як батько скаже, так і буде.

Вийшла вона заміж за князя Гвидона. Рік-два прожили, народився у неї син і назвали його Бова Королевич — красень, і ріс не по днях, а по часах. І був він богатир Бова Королевич.

От минуло три роки, став він здоровий і сильний. А мати його замислила злодійське діло — знищити свого мужа князя Гвидона і вийти заміж за Додона. Кірбіт Вірзалович, її батько, вже на той час помер, зосталась вона сама.

Задумала злодійське діло і написала листа до князя Додона. Призвала одного гінця, дала листа і сказала:

— На! Завези князю Додону і привези мені відповідь, а не то голова з пліч!

Взяв гінець, завіз, здав Додонові.

А вона йому пише: «Милий і дорогий мій Додон, я тебе любила і люблю. А Гвидона я не люблю, віддав мене батько силою. Я три роки терпіла, більше терпіти не можу».

Додон їй написав: «Ти підлаштуй так, щоб я міг його де-небудь знайти і вбити».

Вона зразу ж написала другого листа, призвала гінця і послала. Пише йому: «Я Гвидона вишлю в ліс».

А в старі часи такі були князівства: місто, а кругом міста проведений канал, наповнений водою, річка і на всі чотири сторони ворота і мости. Знається, хочуть кого впустити в місто — ворота відчиняють і міст опускають. А ні (ну, коли там нападав хто, чи що) — ворота замикаються і міст піднімається.

От вона вислала свого мужа. А як вона його вислала? Хитрощами! Вона було все прикидалася слабою. А коли Додон їй передав, що «візьму тебе заміж», так вона зробилась здорова й весела. А перед Гвидоном хвора. Прикликала мужа і сказала:

— Чоловіче мій, знаєш, у мене була ворожка й ворожила мені про мою хворобу. Загадала такі ліки: щоб ти, мій муж, виїхав у ліс і своїми руками вбив дике козеня, розрізав і витяг у нього серце, привіз додому і мені сам зварив. І як я його з'їм, тоді буду здорова.

Князь Гвидон нічого й не подумав лихого. Сам був мисливець. Призвав слуг, осідлали коня, взяв з собою одного провозатого, сіли верхи і помчали до лісу.

Тільки вони виїхали з двору, а вона зразу ж наказала підняти мости і замкнути всі ворота. А сама вийшла на башту (була така башта, щоб було видно кругом), вийшла на башту і дивиться. Дивиться й дивиться, баче — муж поїхав у ліс, гониться там за дичиною. Коли це князь Додон з військами летить прямо туди — за Гвидоном, у ліс. А вона все дивиться. Бігали вони, поки знайшли, де Гвидон. Гвидон же тільки з одним провозатим, а у Додона сотня душ озброєних. Побачив Гвидон — давай тікати, а ті давай гонитися за ним. Тікав Гвидон прямо до перших воріт, до першого моста. Прибіг — міст піднятий, ворота замкнені... Гайда до других! Пригнався до других, і там так. Об'їхав він кругом всього міста — всюди ворота були замкнені і мости підняті. Тоді він з розгону кинувся в річку, а Додон зверху давай стріляти. Та там і вбили його.

Зразу ж княгиня веліла відкрити ворота і спустити мости.

Відчинили, мости спустили, Додон з військом в'їхав у місто, музику наперед, і почали гостювати, гулять.

А Бові Королевичу було три годи. От вони там стільки гуляли, Додон захотів побачити її сина, говорить:

— У тебе ж є син, здається, його звать Бова Королевич, як би його побачити?

Вона приказує нянькам:

— Ану ж бо, приведіть Бову Королевича!

А Бова Королевич уже почув од няньок, що мама зробила недобре діло: десь отця вислала і прийняла собі другого князя. Так він заховався і не схотів бачити Додона. Потім пішли няньки і мамки, почали його силою тягти, але нічого не могли зробити. Він, хоч і три годочки мав, а такий міцний був, як ті богатири. Все ж притягли його силою. Він тільки глянув раз на Додона і як рвонувся, вирвався і втік. Уже мали його знайти.

Додон розсердився, відчув, знаться, недовір'я пасинка, зрозумів, що він уже проти нього стоїть.

От Додон живе і все думає: «Як би його знищити того Бову?»

Одного разу прокинувся і говорить жінці:

— Знаєш, що мені снилось сю ніч? Такий сон страшний, що я боюся з тобою жити. Якщо ти Бову Королевича не вб'єш, то я тебе покину. Мені снилось, що я їхав десь полем верхи, а напроти мене Бова Королевич. І як налетів на мене, то так і нашпилив списом — заколов. Я боюся, щоб цей сон не справдився, потому зведи Бову з світа, інакше я тебе покину.

Що робить? Жалко їй сина. Але ж любить Додона. От вона й говорить:

— Знаєш що, убить своїми руками, пролить кров сина — гріх, жалко. Давай я посаджу його в темницю, будем держать його без їжі, нехай він з голоду помре.

— Ну, давай!

Посадили Бову в тюрму. Сидить він там день, два... А все-таки їй жалко було сина. Призиває вона няньку, була в неї така, називалась Дівка-Чорнявка. От вона призвала Дівку-Чорнявку, дала їй хліба й до хліба і каже:

— На, увечері, як буде темно, занеси як-небудь і передай Бові Королевичу.

Взяла та нянька (а вона сильно любила Бову Королевича, хотіла його визволить) і занесла все в тюрму. Він почав просить її:

— Як будеш виходить, відчини тюремні двері і замкни ворота у двір княжого двору, то я втечу. Вона відчинила і замкнула ворота. Вночі, як стало темно, Бова вискочив і давай тікати. Брав він путь прямо до моря. Біг він, біг, поки зморився, впав і заснув.

Йшли рибалки ловити рибу і знайшли сонного хлопця. Подивилися — такий красивий, хороший хлопець:

— Давай заберем його з собою!

Забрали його і пішли до моря ловити рибу. Якраз плив корабель. Плив, плив і пристав до берега.

— Що там у вас? Риба є на продаж? — питають.

— Є! — відповідають рибалки.

Ті прийшли, як глянули на того хлопця, так і кинулися:

— Продайте нам його!

А тим рибалкам що, де гроші взять? Краще хлопця продать...

Купці дали добрі гроші, і рибалки продали Бову.

Сів Бова Королевич на корабель і попливли.

Пливли вони, пливли, поки допливли до одного города. В тім городі княжив князь Зіндзівей Андронович. Мав дорослу дочку.

Да...

А в древні часи так було: корабель на пристані стає біля міста, і хто там княжить, князь який, чи що, — посилає послів: «Ідіть подивіться, що на кораблі на продаж є і що вони купляють?» Знаться, торгівля. У них куплять, а своє продавають.

От так пішли люди і від князя Зіндзівея Андроновича. Прийшли на пристань і як глянули на Бову

Королевича, то й забули, чого їх князь послав туди. Тільки на Бову дивились і дивились.

Як вернулись, питає князь:

— Що там єсть?

А вони тільки за того хлопця і розказують:

— Такий хлопець, такий хлопець, такий хлопець!

А дочка князева як почула, та:

— Гайда, поїдем побачим!

Зразу ж князь узяв дочку, поїхали. Як побачили Бову Королевича, то й самі забули за все. І причепилися до команди корабля вже:

— Продайте нам його.

Ті не хотять, а ці:

— Ні, продайте, бо арештуем корабель.

Ну, ті вже не мали що робить, продали Бову Королевича князеві Зіндзівею Андроновичу.

От той князь із дочкою ведуть Бову Королевича до себе та й питають:

— Як тебе звуть, хто ти такий, якого роду?

А він не признається, тільки каже:

— Батько мій музика, а мама прачка.

Та ці знов його випитують:

— Якого ти роду, хто ти такий, чий ти?

— Батько мій музика, а мама прачка.

— Ну,— каже князь,— якщо ти простого роду (а Бова уже виріс, стало йому п'ять років, а здоровий, як дорослий мужчина), то я тебе поставлю старшим на стайні, будеш там коням лад давати.

А він думає: «Це мені й треба, я буду собі коня шукать по своїй силі».

От побув він там на конюшні, роздивився, все взяв, найшов собі коня.

Коли це війна.

А раніше так бувало: коли який-небудь сусідський князь хоче взяти у другого князя заміж дочку, то присилає листа, пише:

«Дай твою дочку за мене заміж, а ні — зараз прийду і військом завоюю, заберу силою».

От присилає і до Зіндзівея Андроновича листа один князь, на прізвище Духопер. А в тім листі просить: «Оддай свою дочку за мене заміж, а якщо не оддаси, то прийду з військом, розіб'ю твоє військо, заберу твою дочку заміж нахалом».

От пішов князь Зіндзівей, засмутився, питає дочки:

— Що будем робить? От так і так.

Вона:

— Н-ні! Нікаких! Нікаким родом не хочу, не йду! (А їй уже Бова сподобався. Хоча він молодий, а красивий, здоровий!)

Той Духопер як прочитав листа, що не згодна дочка йти заміж за нього, враз зібрав своє військо, прийшов, окружив місто і давай визивать — виходь на бій (визивать трубою, що називалась бараний рог).

Зіндзівей зібрав своє військо, вийшов проти тих, а його дочка з Бовою Королевичем вилізли на башту й дивляться.

Почали битися. Раніше не було ще вогнепальної зброї, тільки руками билися, різні шаблі були, навіть сокири. Брали в руки що попало й билися.

Почали битися. Баче Бова Королевич, що вже ті війська душать ці. Він розсердився і каже:

— Я піду на поміч!

Вона не пускає:

— Куди ти підеш? Ти ще малий, чи ти битися вмієш?

— Піду!

Вона не пускає, а він виривається. Вирвався од неї силою і подався наниз. Прибіг на конюшню, кінь у нього вже є. Нема чим воювать — нема шаблі, нема меча. Була мітла така — з терну зв'язана дротом міцно. Він схопив у руки ту мітлу, сів на коня і полетів.

Як вилетів за місто, як почав тією мітлою направо і наліво: махне — так і лежать, махне — так і лежать! Пролетів напрольот те військо Духоперове і всіх положив — зробив дорогу. Повернув коня назад і другу дорогу проклав. Ті бачать, що нема де дітися, злякались — і навтьоки! Ці за ними. Розбили, розігнали то військо.

Тоді вже як побачив князь Зіндзівей Андронович, що зробив Бова Королевич, хлопець, батько якого музика, а мама прачка, стрів його з музикою і питає:

— Скажи правду, хто ти такий?

— Батько мій був славний хоробрий князь Гвидон, а мама Мілітриста Кірбітовна, а я Бова Королевич.

— Ага! Он хто ти, хопче! Привели його з музикою.

Там минув день-два чи й три — другий князь, ще й богатир, присилає знову листа, пише: «Оддай дочку заміж, а ні, то розіб'ю твоє військо і силою заберу».

Цей князь був богатир, і батько в нього ще був живий, сильний цар Султан Султанович. Син же називався Маркобрун Султанович. Мав він сильне військо і сам був дужий: голова в нього як пивний казан, між очима п'ятдесят сантиметрів, а очі були, як сито, здорові.

От як прислав він листа до князя Зіндзівея, то всі перелякались. Тільки одна дочка князева не злякалась, бо вже знає, що Бова Королевич — богатир над богатирями, розбив Духоперове військо, вже вона й не боїться.

Відмовила зразу й тому.

Ой той Маркобрун зібрав свої війська, вийшов напроти, ну куди ж там воювать?

А Бова Королевич в кладових свого князя найшов собі богатирський меч, кінь уже в нього є.

Тільки ті війська почали них душити, так він як узяв меч, як сів на коня, як вилетів напроти, і прямо до того князя-богатиря, та так його навпіл і розрубав. А потім почав його війська чистити, розбив, розігнав.

А в першого князя, Духопера, був дід колдун. Уже як Бова Королевич розбив ці війська, той колдун і каже своєму князеві:

— Знаєш що? Чим ти мене нагородиш, коли я зроблю так, що ти візьмеш дочку Зіндзівея за себе заміж?

Він каже:

— Як так? А Бова Королевич?

— Я його вишлю!

— Ну, все тобі буде, тільки зроби!

Зразу ж той колдун написав листа до батька богатиря Маркобруна Султановича, пише:

«Цей, що дає тобі листа,— той самий, котрий убив твого сина-богатиря і розбив його військо. Візьми його і зроби з ним що хочеш».

Да... Пішов на хитрість!

Потім з тим листом пішов, уліз до князя Зіндзівея Андроновича в хату, прямо в спальню, де князь спить, зробився чистим князем Зіндзівеєм (перевернувся на нього). І вийшов з його спальні якраз, коли всі спочивали. Виніс того листа, признав Бову Королевича і сказав:

— На оцього листа, завези до царя Султана Султановича. Бова подумав, що його просить саме

князь Зіндзівей Андронович, якому він служить. А то був колдун.

Узяв Бова Королевич листа, свій меч, свого коня, сів і поїхав.

А той колдун зробився пташкою і полетів уперед.

А до того царя Султана Султановича треба було їхати через пустелю. І той колдун знав, що там буде така спека, що Бова Королевич шукатиме, де напиться води, а він його напоє сонними краплями. Той засне, а цей забере коня і меча.

Так і сталося. Полетів колдун пташкою уперед, у пустелі знову зробився старим дідом, сів і сидить під деревом. Древа навіть й не було, так тільки, пеньки сухі.

А Бова Королевич до того вже хотів пити, що не знав, де води шукать. Дивиться — якийсь дід наче щось п'є там, він до нього. Прилетів і почав просить:

— Дідуню, я бачив, наче ви щось пили, нема у вас водички напиться?

— Є, є, синку, є!

Витягає й дає йому.

Тільки він напився (а то були сонні краплі) і зразу ж захотів спать. Зліз з коня, ліг і захропів просто неба.

Колдун забрав у нього меч, забрав коня. Коня завів до свого князя Духопера і сказав:

— Як не віриш, от кінь Бови Королевича. У тебе на стайні хай стоїть. Тепер можеш іти, Бови нема.

А меч той узяв (він таки Бови чогось боявся), і затяг до цього самого царя Султана Султановича в тюрму, і поклав в один куток (він знав, що Бова Королевич там буде сидіти і після його знайде той меч).

Да...

От Бова Королевич прокинувся: коня нема й меча нема, що робить? А наказ треба виконати.

Пішов він пішки. Ішов, поки прийшов. Прийшов, приніс і подає царю Султану Султановичу листа.

Той узяв, як почитав, та як закричить:

— А-а-а!

Та до своїх слуг:

— Забрать його і на шибеницю! Він мого сина-богатиря вбив, військо моє розбив, забрать його і на шибеницю!

Зразу схопили Бову. Добре, що не закували, не зав'язали рук. Так воїни з шаблями, з мечами взяли його і повели. А шибениця була там край міста.

Вели, вели, вели. Дивиться Бова, вже край міста, вже шибениця стоїть. Думає: «Що ж це мене так карають, за що? Хто? Невже ж це сам князь мій звелів? А його дочка так мене любила... І, знаться, послали мене, щоб тут повісили... Та неville ж я дозволю, щоб мене завісили!»

Як скочив на одного воїна, як вихопив шаблю, як почав усіх рубать! Порубав усіх і давай тікати.

Тут дали знать до царя Султана Султановича, вислали знову військо, догнали Бову, схопили, привели назад.

А в Султана Султановича теж дочка зросла. Як побачила Бову Королевича — зараз розтала геть! І каже своєму батькові:

— Тату, нащо вам його вішати? Вже все рівно ваш син, а мій брат не вернеться, раз він його вбив. Військо так само. А як він такий сильний богатир, візьмемо його до себе, нехай буде нас захищати, коли хто-небудь нападатиме (вона вже вирішила, що вийде за нього заміж).

Да...

Ну, цар подумав: «Нехай буде так».

— Гайда, ну, бери його до себе!

От вона взяла його до себе і почала йому щось за заміж говорити. Він як почув за заміж, та й каже:

— Я зовсім не знаю, що це таке жениться і що це таке заміж, я ще молодий, мені не до цього.

Вона побачила, що він одбивається, пішла до батька і каже:

— Візьміть, тату, і посадіть його в тюрму (не сказала «вішайте», а «в тюрму»). Вона думала: «Схожу до тюрми, як він і звідти не захоче мене взяти, скаже тоді вже батькові: «Вішайте його к чорту!»

От взяли його, посадили в тюрму. Сидить він. Пішла вона до тюрми і знов питає:

— Ну, що, Бова Королевич, ти нічого не надумав? Чи не краще взяти тобі мене заміж і царювати? Зараз мій батько половину царства тобі передасть.

— Іди,— каже Бова,— к чорту зі своїм царством, зі своїм батьком!

Вона розсердилася, пішла й сказала своєму татові:

— Тату, візьміть його повісьте к бісу!

От і послав цар військо:

— Ідіть,— каже,— заберіть його, поведіть і завішайте.

От він чує, що вже йдуть війська забирають його,— почав по тюрмі бігати, дума: «Хоч би яку-небудь палицю знайти...» Побіг, мацнув один, другий куток, третій — знайшов меч.

Дивиться — зіржавлений, а наче схожий на його меч. А його меч називався меч-кладенець.

— Неначе мій меч-кладенець!

Подивився ще:

— Мій! Тільки що заіржавів. Як же він сюди потрапив? (А то ж колдун затяг його).

Схопив він свій меч, сів біля дверей, дожидає.

Відімкнули двері, йдуть: дзінь, дзінь.

Один тільки увійшов, а Бова:

Трр-а-ах! — зарубав.

Іде другий.

Трр-а-ах! — зарубав.

Скільки було, всіх перерубав, сам вискочив — і хода!

І прямо до моря тікає.

Тут, поки до царя дали знати, що сталося, Бова знову усіх перебив і тікає. Поки цар зібрав військо і вислав за ним, він добіг до моря. А біля моря якраз стояв корабель. Він ускочив у корабель з мечем, підняв меч:

— Скоріш відпливайте, а то всіх перерубаю!

Враз корабель підняв вітрила і подався.

Тут од царя військо почало бігти, а корабель уже пішов. Бови нема...

Пливе Бова, пливе, пливе й пливе. От припливає якраз до того Духопера, де колдун живе.

Рибалки на човнах плывуть, рибу ловлять. Він питає:

— Що це за місто?

— Це місто князя Духопера, а в нього весілля завтра буде.

— А яке весілля?

— Він Зінзівея Андроновича дочку забрав. Розбив його військо і силою забрав. І от завтра має бути весілля.

— Добре,— каже,— попав. Ну,— каже,— візьміть мене на човна й вивезіть на берег. А корабель може плисти куди завгодно.

Ті взяли його в човен, вивезли на берег.

А з берега, прямо од берега до города, ліс був сильний, треба йти через ліс.

Іде Бова Королевич тим лісом у місто побачить, де там його наречена. Іде, іде, коли назустріч дід. Дивиться — той самий колдун, котрий у нього забрав коня й меч. Він як схопить того діда:

— Ах ти, собачий син, ти,— каже,— в мене коня й меча забрав!

Як узяв, як кинув його вгору!

Той тільки, мельк-мельк — полетів угору, потім летить назад та кричить:

— Ой, злови мене, не дай вбитися! Я тобі всю правду скажу.

Він його піймав раз, здушив його, дав йому одного шигля, аж очі на лоб вискочили. І знов як кине його другий раз угору. Він знову, шкибирть-шкибирть — летить і кричить:

— Злови мене, не дай убиться, я тобі все розкажу.

Він знов зловив його, придушив добре і каже:

— Ну, говори, де мій кінь?

— Стій,— каже колдун,— я тобі раніше скажу. Бачиш, якби я за тебе не думав, мав би ти свій меч? Чий він у тебе, чи не твій?

— Мій.

— Якби за тебе не думав, хіба б я заніс тобі меч туди? А таки виходить, я не хотів, щоб тебе завішали, поклав тобі меча, щоб ти порубав ті війська, котрі тебе вішать мали.

— Правда, є меч. Ну, тепер скажи, де мій кінь?

— Твій кінь тут, у князя Духопера на стайні стоїть.

— А моя,— каже,— молода де?

— Тут,— каже,— в його. Він завтра збирається робить свадьбу. От у мене є три пляшечки, я тобі дам — ти підеш і все зробиш, тільки zostав мене живим. Ось ця пляшечка,— каже,— з водою. Як умиєшся з неї — зробишся такий дід, як я, всі подумують, що це я прийшов, колдун. А ось ця, друга,— як умиєшся, так зробишся таким, як ти є, Бова Королевич! А ця, третя,— сонні краплі. От підеш, твоя молода зараз у саду гуляє, а князь Духопер спить. Ти підеш до неї, даси їй оцю пляшечку з сонними краплями, признаєшся, що це ти, або скажеш, що бачив Бову, чи що. Скажеш, що як сяде вона з Духопером їсти, нехай піділле йому цих сонних крапель, і він засне на сім діб. А ти хоч що хоч, те й роби.

От він умився з першої пляшечки і зробився дідом, таким самим, як той колдун, і пішов. Іде, іде, дивиться — його наречена ходить, а він іде позаду та гукає:

— Подождіть, подождіть трішки, бо я заморивсь, я вам розкажу щось про Бову Королевича.

Як сказав «про Бову Королевича», вона зразу:

— Що? Де? Де ти чув? Де ти бачив Бову Королевича?

— Я з ним,— каже,— разом в тюрмі сидів.

— Де в тюрмі? Підійди ближче! Він тоді підійшов, почав говорити:

— Тихо! Я сам Бова Королевич, тільки я вмився ось водою вашого колдуна і зробився по виду колдуном. На тобі ось другу пляшечку і біжи. Як сядеш з Духопером їсти, напій його цими сонними краплями, і він засне на сім діб, а ми тоді поїдемо прямо до твого тата.

Вона взяла (він там пішов десь ходить), пішла до Духопера. От прокинувся її «молодий», сіли їсти, почали пити. Тільки він відвернувся, вона підлила йому в стакан сонних крапель.

Він як випив, перекинувся — захропив.

Вона тоді вийшла, Бова Королевич зараз за коня (сам дідом все сидить), її попереду посадив, і помчали.

Їдуть, їдуть, аж раптом:

— А де ж Бова Королевич?

— Х-хе! Стій, тпру,— спинив коня.

Зараз зліз, витяг пляшечку, вмився і зробився Бова Королевич. Сіли і поїхали прямо до її батька, до князя Зіндзівея Андроновича.

Приїхали. Батько як побачив, з радості і плаче і сміється...

Зараз весілля зробили, погуляли там добре, і я там був, вино пив, по вусах текло, а в рот не попало.

Пожили скільки, а потім Бова Королевич говорить:

— Ну, тепер я піду розквітаюся з своїм батьком другим, спитаю його, за що він мого батька вбив. Спитаю свою маму, де ж мій тато, а потім знов приїду сюди.

Сів Бова Королевич на коня і поїхав до своєї мами в гості. Тільки приїхав, зараз князя Додона (так, як тому й снилося) зарубав. Хотів і свою маму вбити, та вона впала на коліна, плакала й просилась.

Передала мати йому все царство. Заволодів Бова і тим і тим царством, царствує собі, живе-поживає і добра наживає.